

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

МЕТОДИКА І ПРАКТИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методичні вказівки до вивчення освітньої компоненти
для студентів спеціальності А5 «Професійна освіта»
галузі знань А «Освіта»

Київ 2025

УДК 37.013.044

М 54

Укладач Г. Л. Корчова, кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент М. В. Руденко, кандидат педагогічних наук, доцент

Відповідальний за випуск К. І. Почка, доктор технічних наук, професор, Член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України

Затверджено на засіданні кафедри професійної освіти, протокол № 17 від 28 травня 2025 року.

В авторській редакції.

Методика і практика викладання фахової дисципліни: методичні вказівки до вивчення освітньої компоненти для студентів спеціальності А5 «Професійна освіта» / уклад. Г.Л. Корчова. – Київ: ЦП «Компринт», 2025. – 40 с.

Розглянуто вимоги до підготовки до практичних занять та самостійної підготовки, змістовні модулі, ключові слова тем, література для самостійної підготовки, а також вимоги до написання і оформлення індивідуальних робіт (рефератів).

Призначено для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю А5 «Професійна освіта» галузі знань А «Освіта» Київського національного університету будівництва і архітектури.

© КНУБА, 2025

ЗМІСТ

Загальні положення	4
1. Методичні рекомендації щодо підготовки і проведення практичних занять	8
2. Практичні заняття з курсу «Методика і практика викладання фахової дисципліни»	10
2.1. Методика викладання у вищій освіті як педагогічна дисципліна в системі цілісного педагогічного процесу ЗВО .	10
2.2. Формування професійно-педагогічної культури та професійної компетентності викладача в системі вищої освіти	11
2.3. Викладач і студент як основні суб'єкти процесу навчання у вищій освіті	12
2.4. Форми і методи навчання у вищій освіті	14
2.5. Методи активізації процесу навчання у вищій освіті	23
2.6. Організаційно-методичне забезпечення навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи навчання у ЗВО	24
2.7. Оцінювання навчальних досягнень студентів, контроль і самоконтроль навчальної роботи у ЗВО	25
2.8. Методологія педагогіки. Специфіка науково-педагогічних досліджень з методики викладання у вищій освіті	26
3. Методичні рекомендації щодо виконання індивідуальних робіт (рефератів)	28
4. Тематика рефератів	33
5. Перелік типових питань з освітньої компоненти «Методика і практика викладання фахової дисципліни»	35
6. Список використаної та рекомендованої літератури до освітньої компоненти «Методика і практика викладання фахової дисципліни»	37

Загальні положення

Головним завданням сучасної вищої освіти є підготовка висококваліфікованого конкурентоспроможного фахівця, зокрема за спеціальністю «Професійна освіта». Відповідно до чинного Закону України «Про вищу освіту», посади науково-педагогічних працівників можуть обіймати особи, які мають наукові ступені або вчені звання, а також *особи, які мають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра за відповідною спеціальністю*.

Отже, навчання за кваліфікаційним рівнем «магістр» передбачає готовність випускника водночас і до практичного застосування фундаментальних знань у відповідній галузі виробництва, і до наукової діяльності, і до викладання у вищій школі фахових дисциплін згідно з дипломною спеціалізацією.

У зв'язку із цим в системі навчальних дисциплін за освітнім ступенем «Магістр» визначено професійно орієнтований курс «Методика і практика викладання фахової дисципліни», що має на меті підготувати молодого спеціаліста до виконання ним педагогічної праці, дати уявлення про основні види діяльності педагога вищої школи.

Метою викладання навчальної дисципліни «Методика і практика викладання фахової дисципліни» є формування системи знань, умінь, навичок з навчання й виховання здобувачів, обґрунтування шляхів і умов ефективного впливу на їх особистісний розвиток, необхідних для ефективною діяльності викладача.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Методика і практика викладання фахової дисципліни» є:

- отримати базові знання структури вищої освіти в Україні у її порівнянні з національними системами вищої освіти у країнах Європи та основними принципами організації навчально-наукового процесу за Болонською системою;
- розуміти основні види діяльності вищих навчальних закладів, структуру і зміст галузевих стандартів вищої освіти України, навчальних планів з напрямів і спеціальностей галузі знань «Освіта»;

- розгляд загальних питань методики проведення різних видів аудиторних навчальних занять, організації позааудиторної навчальної та дослідницької діяльності студентів;
- здійснення поточного та підсумкового контролю знань студентів, підготовки навчально-методичних та дидактичних матеріалів з фахових дисциплін;
- практичне оволодіння технікою керівництва процесом навчання й виховання;
- формування професійно-педагогічної позиції, потреби у самовдосконаленні;
- формування освіченої, творчої особистості майбутнього викладача.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні нормативно-правові акти, що регулюють діяльність вищого навчального закладу і науково-педагогічного працівника,
- основні питання методики підготовки і проведення навчальних занять, організації самостійної роботи студентів та контролю їх знань,
- особливості підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів з дисциплін професійної та практичної підготовки;
- володіти загальними науково-теоретичними основами методики викладання навчальних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- структурою та змістом навчальних планів, модульних навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників з навчальних дисциплін;
- методами науково-педагогічних досліджень та сучасними технологіями в організації навчально-виховного процесу у вищій школі;
- системою сучасних засобів навчання, їх дидактичними особливостями та методикою використання;
- типологією і структурою сучасних видів аудиторних занять, традиційними і нестандартними формами навчання.

уміти:

- орієнтуватися у нормативно-правовій базі вищої школи, готувати й проводити різні види аудиторних навчальних занять;
- організовувати позааудиторну навчальну діяльність студентів;
- здійснювати поточний і підсумковий семестровий контроль знань студентів;
- готувати навчально-методичні і дидактичні матеріали;
- застосовувати теоретичні знання з методики, психолого-педагогічних та фахових наук для практичної організації навчально-виховного процесу з навчальних дисциплін у вищій школі;
- планувати навчальну, методичну, наукову і виховну роботу викладача вищої школи;
- моделювати різні види навчальних занять, самостійну роботу студентів з навчальних дисципліни;
- добирати систему ефективних методів, форм, засобів навчання для організації навчально-пізнавальної діяльності студентів;
- аналізувати аудиторні заняття, давати їм психолого-педагогічну та науково-методичну оцінку;
- аналізувати, узагальнювати та впроваджувати у практичну діяльність викладача вищої школи перспективний педагогічний досвід з вивчення фахових дисциплін;
- підвищувати свій загальноосвітній і фаховий рівень, організовувати самоосвіту, творчо користуватись різними джерелами інформації.

Науково-теоретичними засадами вивчення дисципліни є закони та закономірності в педагогіці та психології, педагогіки та психології вищої школи, соціальної педагогіки, психології професійній діяльності.

Вивчення навчального матеріалу передбачає активну самостійну роботу студентів в тому числі під керівництвом викладача. Її результати контролюються і оцінюються під час групових занять.

Під час вивчення навчальної дисципліни застосовуються наступні форми навчання: лекції, практичні заняття, а також самостійна робота студентів.

Навчальна програма складається з модулю "Теоретико-методологічні основи навчання у вищій школі" та 2-х змістовних модулів:

Змістовний модуль 1. «Основи організації процесу навчання у вищій школі в контексті компетентнісно орієнтованої парадигми розвитку освіти».

Змістовий модуль 2. «Методичні основи викладання навчальних дисциплін у вищій школі».

Методичні вказівки складаються з таких розділів:

1. Методичні рекомендації щодо підготовки і проведення практичних занять.
2. Практичні заняття з курсу «Методика і практика викладання фахової дисципліни».
3. Методичні рекомендації до виконання індивідуальних робіт (рефератів).
4. Тематика рефератів.
5. Перелік типових питань з дисципліни «Методика і практика викладання фахової дисципліни».
6. Список використаної та рекомендованої літератури до освітньої компоненти «Методика і практика викладання фахової дисципліни».

Розділ I. Методичні рекомендації щодо підготовки і проведення практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, при якому педагог організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчального предмета й формує в них уміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального практичного виконання відповідно сформульованих завдань. П. з. можуть існувати у виді спеціальних, технічних і ряду інших. Особливе та надзвичайно важливе місце серед них посідають спеціальні заняття, які безпосередньо формують, розвивають і вдосконалюють майстерність. П. з. проводяться із використанням сучасних інноваційних та інтерактивних методів, а саме: рольових ігор, педагогічної практики, мозкового штурму, стажування, лабораторних робіт, тренування, які передбачають глибоку, всебічну і різноманітну підготовку їх учасників, уміння здійснити складні розумові дії та вимагають від них значних емоційно-вольових зусиль.

Більш якісному проведенню практичних занять сприяє методично правильно проведений *інструктаж* – короткі, лаконічні та чіткі вказівки науково-педагогічного працівника щодо виконання тих чи інших дій. Він, як правило, передує проведенню різних вправ, практичних робіт і характеризується дуже стислою формою викладання вказівок про місце, час і послідовність виконання певних практичних дій.

Інструктаж є важливою складовою частиною забезпечення високого рівня проведення заняття. Тому він вимагає відповідної змістовної та методичної підготовленості. Для якісного проведення інструктажу, виходячи з передового педагогічного досвіду, можна запропонувати *такий алгоритм дій*:

- чітке формулювання теми, мети та послідовності інструктажу;
- визначення правил, методів, прийомів, способів, засобів проведення даного заняття, всебічне обґрунтування методики його організації;
- визначення критерії оцінки опанування суб'єктами учіння відповідних знань, навичок та умінь;

– нагадування теоретичних основ практичних дій: докладне пояснення запланованих навчальних дій, які буде виконувати суб'єкт учіння, використовуючи водночас відповідні засоби наочності;

– визначення найбільш ефективних і оптимальних способів та прийомів реалізації навчальних дій і завдань (бажано демонструвати їх певними дидактичними прийомами та засобами показу);

– ознайомлення студентів з тими педагогічними ситуаціями та предметами, які будуть використовуватися під час занять;

– показ моделі певних дій;

– перевірка правильного розуміння мети, сутності й ролі заняття і моделі та методів їх реалізації;

– уточнення питань, які можуть викликати певні труднощі під час проведення практичних занять;

– перевірка глибини сприйняття і способів виконання основних елементів дій суб'єктами учіння, зазначення причин і характеру помилок, які найчастіше мають місце під час проведення цього заняття, та способів їх уникнення;

– доведення до свідомості студентів заходів безпеки, яких вони повинні дотримуватися під час заняття;

– надання допомоги студентам у виборі літератури, наочних матеріалів, матеріальної бази та способів їх використання;

– зазначення місця, змісту, методу та форми самостійної праці над проблемами майбутнього заняття.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок тих, хто навчається, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку і оцінювання.

Під час проведення практичного заняття навчальна група за необхідності може ділитися на підгрупи.

Розділ II. Практичні заняття з курсу «Методика і практика викладання фахової дисципліни»

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1. Методика викладання у вищій освіті як педагогічна дисципліна в системі цілісного педагогічного процесу ЗВО (2 год.).

Теоретичні питання

1. Методика викладання фахових дисциплін зі спеціальності «Професійна освіта». Предмет і завдання курсу.

2. Нормативна документація в організації навчального процесу зі спеціальності «Професійна освіта».

3. Методичне забезпечення навчального процесу.

Основні поняття

Методика, об'єкт методики, предмет методики, завдання методики викладання, структура методики, закономірності викладання фахових дисциплін, принципи викладання фахових дисциплін (загальнодидактичні, специфічні), зміст освіти, нормативний і вибіркового компоненти змісту освіти, освітньо-професійна програма, навчальна програма, навчальна робоча програма, структура робочої програми, підручник, навчальний посібник, методичні рекомендації.

Завдання до самопідготовки

1. Опрацюйте теоретичні питання. Розкрийте зміст основних понять з теми.

2. Проаналізуйте підручник з однієї із фахових дисциплін спеціальності «Професійна освіта» (на вибір студента) з огляду дотримання в ньому вимог до навчальної літератури.

Методичний практикум

Завдання 1. Проаналізуйте навчальний план вашої спеціальності. Визначте його структуру (співвідношення гуманітарних, соціально-економічних, професійно-орієнтованих та вибіркового дисциплін). Чи є вона, на вашу думку, оптимальною?

Завдання 2. Проаналізуйте структуру і зміст робочої програми однієї із фахових дисциплін (на вибір студента).

Завдання 3. Проаналізуйте структуру, зміст, характер завдань методичних рекомендацій для студентів з вивчення фахової дисципліни (на вибір студента).

Література [1, 2, 4, 7-10].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2. Формування професійно-педагогічної культури та професійної компетентності викладача в системі вищої освіти (4 год.).

Теоретичні питання

1. Педагогічна техніка викладача як підвалина педагогічної майстерності.
2. Складові педагогічної техніки, їхня характеристика.
3. Зовнішня техніка викладача.
4. Основні засоби невербалики. Різні підходи до класифікацій невербальних засобів.
5. Значення невербальних засобів у процесі педагогічного спілкування.
6. Шляхи формування «зовнішньої виразності» педагога.

Основні поняття

Педагогічна майстерність, елементи педагогічної майстерності, педагогічна техніка, педагогічна комунікація, функції педагогічної комунікації, комунікативні знання, комунікативні вміння, комунікативні навички, комунікативний характер, невербальна комунікація, вербальна комунікація, професійно-педагогічна культура, професійна компетентність.

Завдання для самопідготовки

1. 1. Ознайомитися з пам'яткою та вивчити правила застосування невербалики (Див. *П'ятакова Г.П.* Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. Навчально - метод. посібник. – Львів, 2008, стор. 96-111; *Ковальчук Л.* Основи педагогічної майстерності. – Львів, 2007. – С.169-236.).

2. 2. Ознайомитися з вправами та навчитися застосовувати в аудиторних умовах невербальні засоби спілкування (Див. *П'ятакова Г.П.* Практикум зі спецкурсу «Основи педагогічної майстерності». Тема № 5, стор. 14-19).

Методичний практикум

1. Вправи на оволодіння педагогічною технікою (тренінг спілкування, сенситивності, креативності).

3. 2. Моделювання стилю, рівнів та елементів структури педагогічного спілкування. Емпатія, рефлексійне спілкування, нерефлексійне спілкування.

4. Презентація проекту: проведення фрагменту навчального заняття, розробленого магістрантами самостійно («мікрОВикладання»).

5. Використовуючи конкретні приклади діяльності викладачів, доведіть необхідність урахування функцій мовлення.

Література [5-6, 13-15].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3. Викладач і студент як основні суб'єкти процесу навчання у закладі вищої освіти (4 год.).

3.1. Педагогічне спілкування як взаємодія викладача і студента (2 год.).

Теоретичні питання

1. Особливості педагогічного спілкування та його функції.
2. Вплив соціально-психологічного клімату на педагогічний колектив.

Основні поняття

Педагогічне спілкування, педагогічний діалог, бар'єри спілкування, структура педагогічного спілкування, стиль педагогічного спілкування, правила педагогічного спілкування, соціально-психологічний клімат, функції соціально-психологічного клімату в колективі, показники позитивної соціально-психологічної атмосфери у педагогічному колективі.

Завдання для самопідготовки

1. Охарактеризуйте психологічні бар'єри спілкування викладача.
2. Що означає позитивно чи негативно спрямована орієнтація у спілкуванні?
3. Чи повинна існувати дистанція між викладачем і студентом? Доведіть свою думку.

4. Обґрунтуйте фактори, що регулюють і стимулюють спілкування у педагогічному колективі.

Література [7-9,15].

3.2. Способи поведінки педагога у конфліктних ситуаціях та шляхи їх розв'язання (2 год.).

Теоретичні питання

1. Поняття про конфлікти у педагогічних ситуаціях, особливості, причини, етапи ескалації; типи, рівні. Структура та аналіз конфлікту.

2. Способи поведінки педагога у конфліктних ситуаціях, шляхи розв'язання конфлікту.

3. Процедури розв'язання конфліктів, можливості їх застосування у конфліктних ситуаціях.

4. Організація переговорів, медіації, фасилітації для розв'язання педагогічних конфліктів. Діяльність викладача і студентів.

Основні поняття

Конфлікт, класифікація конфліктів за характером взаємодії, класифікація конфліктів за змістом, класифікація конфліктів за напрямом комунікації, класифікація конфліктів за кількістю осіб, структура конфлікту, конфлікт у взаємодії «викладач – студенти», міжособистісні конфлікти, методи вирішення конфліктів

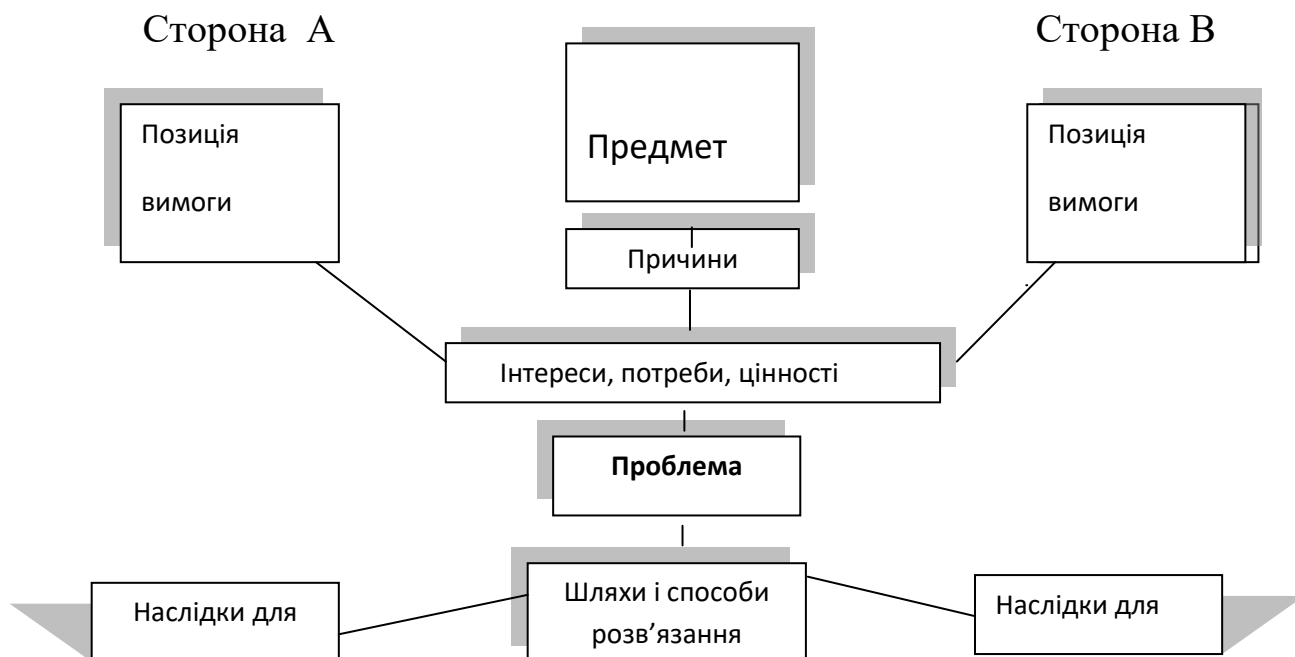
Завдання для самопідготовки

Потрібно проаналізувати конфлікт у педагогічній ситуації, свідками якої ви були. Проаналізуйте ситуацію з точки зору її особливостей, причин виникнення конфлікту, етапів ескалації тощо. Опишіть структуру за поданою схемою (див. завдання №3). Проаналізуйте конфлікт, знайдіть шляхи його розв'язання, пригадав процедури розв'язання конфліктів та можливості їх застосування у конкретній конфліктній ситуації, виділив одну з п'яти тактик поведінки у конфлікті: *співробітництво, протиставлення, поступливість, уникнення, компроміс.*

Розкажіть, яким чином потрібно організувати переговори, медіацію, фасилітацію для розв'язання педагогічного конфлікту, способи поведінки педагога у конфлікті, діяльність викладача і

студентів у відповідній ситуації. Дій за схемою розв'язання конфлікту. Об'єм роботи – до 3 арк. (А-4).

Схематична карта конфлікту

Література [1-2, 7, 9-12].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4. Форми і методи навчання у вищій освіті (10 год.).

4.1. Дидактика вищої освіти (2 год.).

Теоретичні питання

1. Поняття дидактики вищої освіти.
2. Поняття про процес навчання. Учасники освітнього процесу.
3. Принципи навчання
4. Зміст вищої освіти.
5. Методи навчання.
6. Прийоми навчання.
7. Засоби навчання.

Основні поняття

Дидактика, завдання дидактики ВО, процес навчання, мета навчання, суперечності навчання і професійного розвитку, викладання, мета викладання, учіння, критерії ефективності навчання (внутрішні і зовнішні), принципи навчання, зміст вищої освіти, складові змісту вищої освіти, зміст навчання, методи

навчання, прийоми навчання, методи навчання за джерелом знань (словесні, наочні, практичні), методи організації пізнавальної діяльності, методи стимулювання й мотивації навчальної роботи, методи за дидактичною метою, методи контролю і самоконтролю, засоби навчання.

Завдання до самопідготовки

1. Опрацюйте теоретичні питання. Розкрийте зміст основних понять з теми.

2. Враховуючи основні суперечності джерел розвитку і професійного становлення особи майбутнього фахівця сформулюйте зовнішні і внутрішні суперечності, що є рушійними силами навчання за спеціальністю «Журналістика» (Індивідуальне завдання за вибором студента – 2 студенти).

3. У доборі змісту вищої педагогічної освіти існують різні підходи: *політехнізм* (в Україні), *прагматизм* (у США), *енциклопедизм* (у Великобританії). Розкрийте сутність зазначених підходів, схарактеризуйте переваги і недоліки кожного з них. Яким, на Ваш погляд, має бути оптимальний підхід? (Індивідуальне завдання за вибором студента – 2 студенти).

4. Розкрийте зміст і функції методів навчання відповідно до загальних підходів щодо їх класифікації (на вибір студента).

5. Підготуйте повідомлення «Студент як суб'єкт навчально-пізнавальної діяльності: психолого-педагогічний аспект» (Індивідуальне завдання за вибором студента).

Педагогічний практикум

Завдання 1. Поспостерігайте, які методи і прийоми навчання використовують педагоги під час викладання фахових дисциплін вашої спеціальності. Результати спостережень зафіксуйте у таблиці «Методи і прийоми навчання фахових дисциплін». Кожен студент (група студентів) обирає для аналізу окрему дисципліну із циклу фахових так, щоб охопити всі предмети і задіяти кожного студента до такої роботи.

«Методи і прийоми навчання фахових дисциплін»

№ з/п	Назва дисципліни	Метод, прийом навчання	Зміст і мета застосування	Вид заняття: лекція, практичне, семінар тощо	Який метод переважає у викладанні

Завдання 2. Які, на вашу думку, методи і прийоми навчання є найдоцільнішими у викладанні тієї чи іншої дисципліни?

Завдання 3. Висловіть свої міркування. Полегшується чи ускладнюється, на вашу думку, робота викладача в умовах постійного зростання кількості методів, прийомів та засобів навчання?

Завдання 4. Яким методам навчання Ви особисто віддаєте перевагу (у вивченні теоретичних курсів та практичних дисциплін)?

Література [1-3, 9-15]

4.2. Форми організації навчання у вищій освіті. Методика проведення лекційних занять (2 год.).

Теоретичні питання

1. Поняття про форму організації навчання. Класифікація організаційних форм навчання.

2. Академічна лекція в системі професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів. Історія виникнення лекції як форми навчального заняття і методу передачі навчальної інформації. Переваги й недоліки лекції як форми організації навчальної діяльності здобувачів.

3. Дидактичні й методичні вимоги до академічної лекції. Види лекцій. Функції лекцій. Дидактичні принципи, що забезпечують успішність лекційного заняття.

4. Технологія підготовки академічної лекції. Структура лекційного заняття. Композиційна будова лекції. Типові недоліки в композиції лекції.

5. Методи викладу навчальної інформації на лекційному занятті. Види навчальної наочності, технічні засоби навчання.

6. Підготовка викладача до лекції як до акту публічного виступу перед студентською аудиторією.

7. Методика проведення лекції.

Основні поняття

Форма навчання: індивідуальна, групова, белл-ланкастерська, бригадно-лабораторна, дальтон-план, лекція, тьюторська система навчання, переваги лекції, недоліки лекції, структура лекції, вступна лекція (ознайомлювальна, настановна лекція, інструктивна лекція) тематична лекція, підсумкова лекція, оглядова лекція, функції лекції (освітня, методологічна, розвивальна, виховна, організаційна, орієнтувальна, діагностична, стимулювальна), організаційно-часова динаміка лекції, принципи побудови лекції (науковості, інформативності, логічності, систематичності, наступності, доступного викладу, проблемності навчання, зв'язку теорії із практикою, свідомості й активності, єдності навчання й виховання, наочності, міцності знань), композиція лекції (лінійна, концентрована), технічні засоби навчання (звукові, екранні, екранно-звукові, відео, мультимедійні).

Завдання до самопідготовки

1. Опрацюйте теоретичні питання. Розкрийте зміст основних понять з теми.

2. Дайте відповідь на питання «Якими Ви уявляєте «ідеального» лектора та «ідеальну» лекцію?». В обґрунтуванні своїх думок використовуйте основні поняття з теми практичного заняття.

Методичний практикум

Завдання 1. Поспостерігайте за методикою проведення лекційного заняття з фахової дисципліни вашої спеціальності. Визначте тему, мету, завдання, вид лекційного заняття, методи викладу навчальної інформації. Чи використовувалися методи унаочнення інформації?

Завдання 2. Уявіть себе на місці викладача-лектора. Визначте алгоритм підготовки до лекційного заняття. Для практичної роботи самостійно оберіть навчальну дисципліну, тему лекції (для цього можна скористатися робочою програмою, конспектами лекцій, методичними вказівками з курсу).

Завдання 3. Змодельуйте лекційне заняття на самостійно обрану тему за такою схемою: 1) навчальна дисципліна; 2) курс (семестр навчання); 3) тема; 4) мета; 5) завдання; 6) план; 7) рекомендована література; 8) етапи роботи (із зазначенням часу); 9) методи викладу матеріалу; 10) прийоми перевірки рівня розуміння навчального матеріалу здобувачів.

Література [4-6, 10-12].

4.3. Методика проведення лекційних занять (2 год.).

Теоретичні питання

1. Психолого-педагогічні вимоги до проведення лекції у вищій освіті.
2. Мовна культура викладача.
3. Способи фіксації навчальної інформації під час лекційного заняття.
4. Нетрадиційні лекції: зміст, мета, методика проведення.

Основні поняття

Педагогічний етикет, методи і прийоми активізації пізнавальної діяльності студентів, культура мовлення, риторичні якості мовлення (змістовність, логічність, послідовність, лаконічність, доречність, правильність, чистота, багатство, виразність, образність), стилістичне оформлення лекційного викладу навчального матеріалу, групи студентів за способом фіксації лекційного матеріалу, методи викладу лекційного матеріалу (дедуктивний, індуктивний, аналогії, контрасту, концентрації, ступінчастий, просторовий, проблемний, монологічний, монологічно-проблемний, пошуково-демонстраційний, діалогічного викладу, візуалізації), нетрадиційні лекції (проблемна лекція, лекція-діалог, лекція-візуалізація, лекція удвох, лекція-дискусія, лекція-ділова гра, лекція-конференція, лекція за опорним конспектом, інтерактивна лекція, лекція-анкета, лекція-консультація, лекція із заздалегідь запланованими помилками тощо).

Завдання до самопідготовки

1. Опрацюйте теоретичні питання. Розкрийте зміст основних понять з теми.
2. Заповніть таблицю «Нетрадиційні види лекцій» (кожен студент (або група студентів) аналізує окремий вид нетрадиційної лекції).

Нетрадиційні види лекцій

№ з/п	Вид лекції	Специфічні риси
1.		

Методичний практикум

Завдання 1. Проаналізуйте лекційне заняття з фахової дисципліни. Зверніть увагу на зміст лекції, метод викладу навчального матеріалу, засоби активізації студентів, мовлення викладача.

Завдання 2. Підготуйтеся до проведення фрагмента лекційного заняття зі студентами вашої групи. Зверніть увагу на дотримання психолого-педагогічних вимог до лекції та правил виступу перед студентською аудиторією.

Література [4, 8-15].

4.4. Методика проведення практичних занять (2 год.).

Теоретичні питання

1. Практичне заняття в системі форм навчання у вищій освіті. Мета проведення практичних занять у вищій освіті. Види практичних занять.

2. Семінар як основна форма занять для засвоєння лекційного матеріалу і обговорення питань, винесених на самостійне опрацювання. Історія виникнення семінарів як форми навчальних занять. Типи семінарів для професійно орієнтовних дисциплін. Переваги й недоліки семінарських занять.

3. Методика підготовки і проведення семінарського заняття. Розробка плану семінару; інформування студентів про питання, що виносяться на обговорення; рекомендації щодо використання навчальної літератури. Організація проведення семінару: створення умов для дискусії, залучення до обговорення конкретного питання крім студента-доповідача інших студентів.

4. Критерії оцінки семінарського заняття.

Основні поняття

Практичне заняття, семінар, просемінар, власне семінар, спецсемінар, семінар-повторення і систематизації знань, семінар вивчення нового матеріалу, комбіновані семінари, семінар-бесіда,

семінар-обговорення (реферативний), диспут, міжпредметний семінар, семінар-конференція, мета семінару, функції семінару, структура семінарського заняття.

Завдання до самопідготовки

1. Опрацюйте теоретичні питання. Розкрийте зміст основних понять з теми.

2. Дайте відповідь на запитання «Яке місце посідає практична підготовка у системі підготовки майбутнього фахівця?»

Методичний практикум

Завдання 1. Підготуйте модель одного із видів семінарського заняття з фахової дисципліни (тема і вид семінарського заняття визначається за вибором студента – студенти готують проекти різних видів семінарських занять). Урахуйте у підготовці критерії оцінки якості семінарського заняття.

Критерії оцінки якості семінарського заняття

Цілеспрямованість	Постановка проблеми
	Зв'язок теорії з практикою
	Зв'язок із майбутньою професією
Планування	Виділення головних питань, пов'язаних із майбутнім фахом
	Наявність у списку рекомендованої літератури нових видань
	Чіткий і логічний план
Організація	Уміння викликати і підтримати дискусію
	Конструктивний аналіз всіх відповідей
	Раціональне використання навчального часу
Темп семінару	Жвавий / живий / повільний
Відносини «Викладач - студент»	Ставляться з повагою / в міру вимогливі / байдужі
Керування групою	Швидкий контакт
	Справедливі зауваження
	Стиль спілкування
	Робота зі студентами різного рівня підготовки

Зауваження викладача	Характер зауважень (кваліфіковані, узагальнені тощо)
Досягнення мети і завдань семінару	Ступінь реалізації завдань і досягнення мети заняття

Завдання 2. Організуйте міні-дискусію з питань, пов'язаних із фаховими знаннями вашої майбутньої професії (студенти об'єднуються у групи – до 8 осіб, самостійно визначають тему, розподіляють ролі).

Завдання 3. З'ясуйте, з яких дисциплін з циклу природничо-наукової та професійної і практичної підготовки (за навчальним планом спеціальності «Професійна освіта») проводяться семінарські заняття.

Література [4, 8-15].

4.5. Методика проведення практичних занять (2 год.).

Теоретичні питання

1. Практичне заняття. Мета проведення практичних занять. Структура практичного заняття. Загальні методичні вимоги до організації і проведення практичних занять з циклу професійно орієнтованих дисциплін. Різновиди практичних занять з фахових дисциплін спеціальності «Професійна освіта». Форми проведення практичних занять. Ситуаційні задачі на практичному занятті.

2. Лабораторне заняття. Основні завдання лабораторного заняття в системі практичної підготовки майбутніх інженерів-педагогів. Загальні методичні вимоги до організації і проведення лабораторних занять з циклу професійно орієнтованих дисциплін.

3. Ділові ігри в системі формування професійних якостей майбутніх інженерів-педагогів. Різновиди ділових ігор. Етапи підготовки і проведення ділової гри. Інтелектуальні ігри.

Основні поняття

Практичне заняття, практикум, мета практичного заняття, структура практичного заняття, типи практичних занять (ознайомлювальні, практикуми, частково-пошукові, дослідницькі, тренувальні), форми проведення практичних занять (фронтальна,

індивідуальна), лабораторне заняття, мета лабораторного заняття, структура лабораторного заняття, методичні вимоги до лабораторного заняття, інструктаж, види інструктажу, фронтальний метод, метод практикуму, ситуаційні завдання, ситуаційні задачі, види ситуаційних задач, ділова гра, види ділових ігор за часом проведення, за оцінкою діяльності, за результатом, за метою, за методикою проведення (імітаційні, операційні, рольові ігри, діловий театр, психо- і соціодрама), за сферою використання, інтелектуальні ігри, дебати.

Завдання до самопідготовки

1. Опрацюйте теоретичні питання. Розкрийте зміст основних понять з теми.

Методичний практикум

Завдання 1. Відвідайте практичне заняття з фахової дисципліни (за вибором студента). Поспостерігайте за методикою його проведення. Свої спостереження узагальніть за такою схемою:

1. Навчальна дисципліна. Курс. Семестр навчання.
2. Тема заняття. Дидактична мета (навчальна, розвивальна, виховна).
2. Структура заняття. Логічна послідовність і розподіл часу між структурними елементами заняття.
3. Характер питань до студентів, види поставлених завдань.
4. Методи і прийоми роботи: методи перевірки знань студентів; прийоми організації роботи студентів на занятті з розв'язання навчальних завдань; якість і функції наочності, дидактичного матеріалу тощо.
5. Професійна спрямованість практичного заняття, зв'язок теорії з практикою. Урахування міжпредметних зв'язків.
6. Робота студентів на практичному занятті, форми її організації. Активність студентів. Методи стимулювання мотивації навчальної діяльності.
7. Оцінка знань студентів.
8. Педагогічна майстерність викладача на занятті.
9. Досягнення поставленої мети, виконання завдань практичного заняття.

Завдання 2. Відвідайте лабораторне заняття з фахової дисципліни. Зверніть увагу на методи і прийоми формування професійних умінь, форми організації роботи студентів для виконання поставлених практичних завдань.

Завдання 3. Змоделюйте один із варіантів ділової гри з фаху і запропонуйте одногрупникам взяти в ній участь. Зверніть увагу на етапи підготовки і проведення гри (індивідуальне завдання за вибором студентів).

Завдання 4. Спроектуйте систему ситуаційних задач з однієї із фахових дисциплін (індивідуальне завдання за вибором студентів).
Література [4, 8-15].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5. Методи активізації процесу навчання у вищій освіті (2 год.).

Теоретичні питання

1. Поняття про методи активізації навчально-пізнавальної діяльності.
2. Класифікація методів активізації навчально-пізнавальної діяльності.
3. Ділова гра як сучасний метод активізації процесу навчання.
4. Організація навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти з використанням нових інформаційних технологій.

Основні поняття

Метод, методи активізації навчально-пізнавальної діяльності, класифікація методів активізації навчально-пізнавальної діяльності, імітаційні методи, ігрові методи, неігрові методи, різновиди ігрових методів, метод інсценування, ділові ігри, принципи конструювання ділової гри, класифікація ділових ігор, методика проведення ділових ігор, аналіз конкретної ситуації, різновиди методу аналізу конкретної ситуації, мозкова атака, метод круглого столу, дистанційне навчання

Завдання до самопідготовки

1. Опрацюйте теоретичні питання. Розкрийте зміст основних понять з теми.

Методичний практикум

Дайте відповіді на питання:

1. Що слід розуміти під методами активізації навчально-пізнавальної діяльності?

2. Чи можна вважати імітаційні та не імітаційні прийоми та способи активізації навчально-пізнавальної діяльності методами навчання?

3. Які методи належать до групи ігрових методів активізації навчально-пізнавальної діяльності?

4. Дайте обґрунтування педагогічних понять «метод навчання» і «методи активізації навчально-пізнавальної діяльності».

5. Про які чотири «революції в галузі методів навчання» говорить американський педагог К. Кларк? Висловіть свою думку до його твердження.

Література [3, 8-15].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6. Організаційно-методичне забезпечення навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи навчання у ЗВО (4 год.).

Теоретичні питання

1. Навчальний графік, робочі програми та тематичні плани. Організація аудиторної роботи зі студентами. Системно-блочна організація змісту самостійної навчальної діяльності студентів.

2. Структура і зміст робочої навчальної програми спеціальності та окремих навчальних дисциплін.

3. Організація праці викладача. Роль кафедри в управлінні навчальним процесом. Організація роботи кураторів груп у вищій школі.

Основні поняття

Організаційно-методичне забезпечення навчального процесу, модульне навчання, кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП), кредитно-модульна технологія, оцінювання знань студентів за кредитно-модульною системою, навчальний план, робоча навчальна програма, навчально-методичний комплекс, методичні вказівки.

Завдання до самопідготовки

1. Визначте особливості кредитно-модульної системи навчання у вашому навчальному закладі.

2. Сутність модульного навчання і кредитно-модульного навчання. Їхні відмінності та спільності.

3. Характеристика основних понять організаційно-методичного забезпечення навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи навчання.

Література [1-3, 7, 12-15].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7. Оцінювання навчальних досягнень студентів, контроль і самоконтроль навчальної роботи у ЗВО (2 год.).

Теоретичні питання

1. Самостійна робота як форма організації навчальної діяльності студентів. Місце СРС в навчальному процесі ЗВО. Види самостійної роботи. Контроль за самостійною роботою студентів. Навчально-методичне забезпечення СРС.

2. Науково-дослідницька робота студентів у ЗВО. Форми науково-дослідної роботи студентів. Роль науково-педагогічного працівника в організації науково-дослідницької роботи студентів.

3. Характеристика та умови проведення різних форм контролю знань студентів. Критерії визначення якості знань студентів. Особливості проведення контролю в умовах КМСОНП.

Основні поняття

Самостійна робота; види самостійної роботи: за місцем і часом проведення; зі рівнем обов'язковості, за видами діяльності; функції контролю за самостійною роботою; науково-дослідна робота студентів; напрямки науково-дослідницької роботи студентів спеціальності «Професійна освіта»; форми навчальної науково-дослідної роботи студентів; контроль; види контролю: поточний, підсумковий; методи контролю: усне опитування, письмовий контроль, тестування; семестровий контроль: семестровий екзамен, семестровий залік; державна атестація.

Завдання до самопідготовки

1. Опрацюйте теоретичні питання. Розкрийте зміст основних понять з теми.

2. З'ясуйте, які види самостійної роботи переважають в організації навчання студентів спеціальності «Професійна освіта».

3. Порівняйте форми проведення контролю: визначте переваги і недоліки.

Методичний практикум

Завдання 1. Розробіть тестові завдання різних видів для поточного і підсумкового контролю з однієї із фахових дисциплін (за вибором студента).

Література [3, 9, 13-15].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8. Методологія педагогіки. Специфіка науково-педагогічних досліджень з методики викладання у вищій освіті (4 год.).

Теоретичні питання

1. Поняття методології педагогічного дослідження.
2. Технологія педагогічного дослідження.
3. Методи педагогічного дослідження.

Основні поняття

Методологія, предмет методології дослідження проблем педагогіки, метод дослідження, методика дослідження педагогічних проблем, види педагогічних досліджень, методична структура дослідження, спостереження, експеримент, метод запитань, тестування.

Завдання до самопідготовки

1. Опрацюйте теоретичні питання. Розкрийте зміст основних понять з теми.

Методичний практикум

Дайте відповідь на запитання:

1. Які з методів педагогічних досліджень є активними за впливом на особистість?

2. Охарактеризуйте одну із функцій педагогічного дослідження з використанням прикладів Вашої майбутньої професійної діяльності.

3. Заповніть таблицю і вкажіть позитивні й негативні сторони методів науково-педагогічного дослідження:

Метод науково-педагогічного дослідження	Позитивні сторони	Негативні сторони
педагогічне спостереження		
анкетування		
бесіди		
інтерв'ю		
узагальнення незалежних характеристик		
педагогічний консиліум		
вивчення і узагальнення педагогічного досвіду		
педагогічний експеримент		

Література [1-3, 6-9, 14].

Розділ III. Методичні рекомендації щодо виконання індивідуальних робіт (рефератів)

Вимоги до змісту реферату

Під час аналізу змісту реферату кафедра звертає увагу на використання автором нових досягнень науки, передового інноваційного педагогічного досвіду, переконливість і достовірність поданих фактів, обґрунтованість висновків і узагальнень, коректність використання наукової літератури, науково-практичну цінність роботи. Хоча розробка реферату не передбачає результату, який є вкладом в науку, проте нові дані, факти, думки, новації, інновації, своєрідна їх інтерпретація і несхожа на попередні систематизація повинні в роботі бути.

При виконанні реферату необхідно обґрунтувати актуальність, викласти історію питання, інтерпретувати дані досліджень, які проводились вченими (або особисто автором), проаналізувати літературні джерела. Іноді при розробці теми штучно “притягують” такий матеріал, який має другорядне значення або і зовсім не потрібен для даної конкретної роботи. Матеріал слід висвітлювати ґрунтовно, логічно, але уникати зайвих відступів, дрібних, не характерних фактів.

Робота повинна завершитися чіткими і конкретними висновками. При цьому потрібно звертати увагу на оформлення роботи згідно з Держстандартом її грамотність, правильний запис використаної літератури, цитат і посилань на джерела. Студенті працюють під керівництвом викладача кафедри.

Вибір теми і складання плану реферату

Першим, дуже відповідальним кроком є вибір студентами теми реферату, яка повинна відповідати сучасному стану розвитку педагогічної теорії та практики, відповідати програмі навчальної дисципліни, потребам освітнього процесу у ВНЗ. Кафедра пропонує студентам тематику рефератів. Слід виходити також з того, що студенті повинні дати згоду на розробку запропонованої їм теми. Старости груп складають списки, де вказують: номер групи, прізвище та ініціали студента, назву теми і подають їх на кафедру. Студент

може просити дозволу на власну тему, яка викликає в нього інтерес. Недоцільно вибирати теми, які добре і всебічно висвітлені в літературних джерелах. Їх важко доповнити новими думками, фактами. В цьому випадку виклад змісту роботи може звестися до звичайного копіювання (компіляції).

Нова, маловивчена тема відкриває більше можливостей для прояву самостійності і виявлення творчих здібностей студента. Після вибору і схвалення теми роботи студент розробляє графік її виконання. Він передбачає такі етапи:

1. вибір теми реферату, з'ясування ступеня її досліджуваності в літературі;
2. підбір літератури, складання бібліографічного списку;
3. вивчення літератури та інших джерел;
4. написання роботи;
5. подання роботи викладачеві;
6. захист реферату.

Після ознайомлення із загальною і спеціальною літературою складається попередній варіант плану роботи. По ходу накопичення матеріалу та його систематизації план удосконалюється й корегується. Після завершення підготовчої роботи складається його остаточний варіант.

Структура роботи передбачає такий вигляд: **зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки** (за необхідністю).

Після складання графіка, вивчення літературних та інших джерел рекомендується розробити план роботи, який може обговорюватися із викладачем.

Форма плану може бути різною. Як правило, він включає вступ, основну частину, висновки і список використаної літератури. Можна вмістити також і додатки.

У *вступі* розкриваються актуальність і важливість теми, висвітлюються вихідні методологічні положення, які визначають підхід до теми, дається історіографія і характеристика джерел для того, щоб виявити ступінь дослідження теми, аспекти, які потребують вивчення.

Вступ дає загальне уявлення про роботу й має містити такі основні моменти:

- а) обґрунтування теми;
- б) актуальність обраної теми, ступінь її досліджуваності;
- в) визначення мети та завдань роботи, виділення кола питань, які слід розглянути для найповнішого розкриття теми;
- г) стислий огляд літератури та інших джерел.

Основна частина роботи присвячується розгортанню центральної ідеї і розв'язанню означених у вступі завдань.

Змістом реферату можуть бути:

- аналіз актуальних проблем педагогіки вищої школи за спеціальністю (інформатика, металознавство, тощо), освітніх або психолого-педагогічних проблем;
- аналіз і характеристика існуючих проблем в педагогіці вищої школи
- аналіз комплексу науково-методичних проблем та явищ теорії та практики педагогіки вищої школи (власного досвіду, досвіду досвідчених колег).

Основна частина роботи складається з двох-чотирьох параграфів, у свою чергу розбитих на підрозділи (*параграф має включати більше 2-х підрозділів*). Кожний параграф має висвітлювати самостійне питання поставленої проблеми, підрозділ — окрему частину цього питання. Надзвичайно важливим є збереження логічного зв'язку між параграфами (підрозділами в параграфі) і послідовність переходу від одного параграфу до іншого. Зміст параграфів і підрозділів має відповідати їхній назві, закінчуватися стислими висновками.

Робота завершується *загальними висновками*. Вони мають бути чіткими, місткими й короткими за формою. Нових фактичних даних, теоретичних положень у цій частині подавати не слід, доречно підкреслити перспективу розвитку проблеми в освітній практиці, а також запропонувати власні практичні рекомендації. Висновки констатують ступінь реалізації мети і завдань, які були визначені у вступі, а також теоретичну цінність виконаної роботи.

Оформлення роботи

Допускається оформлення реферату в рукописному або надрукованому варіантах. Приблизний обсяг реферату 25-35 сторінок тексту комп'ютерного друку.

Стандартний лист, набраний на комп'ютері, має до 30 рядків, надрукованих через 1,5 інтервали на одному боці (розмір шрифту 14 пунктів). Довжина кожного рядка – 62-66 знаків, новий абзац починається з відступу не менше 15 мм. Лист має такі поля: верхній – не менше 20 мм, нижній – 20 мм, правий – 15 мм, лівий – 25 мм.

Вписувати в текст окремі іншомовні слова, формули чи умовні позначення можна пастою, чорнилом лише чорного кольору.

Друкарські помилки, описки, які виявилися після написання реферату, можна виправляти підчищенням або зафарбовуванням коректором і нанесенням правильного тексту. Допускається наявність не більше двох виправлень на одній сторінці.

Текст основної частини реферату поділяють на параграфи та підрозділи.

Параграф не слід починати з нової сторінки. Заголовки структурних частин реферату, а саме **«Зміст»**, **«Вступ»**, **«Основна частина»**, **«Список використаних джерел»**, **«Додатки»** (за необхідністю), друкуються з нової сторінки, з вирівнюванням по центру і виділенням жирним шрифтом.

Заголовки параграфів і підрозділів друкуються маленькими літерами (окрім першої великої) з абзацу, крапку в кінці заголовку не ставлять. Відстань між заголовком та текстом має становити 2 інтервали.

Не допускається розміщення назви параграфу або підрозділу в нижній частині сторінки, якщо далі подається лише рядок тексту.

Нумерацію сторінок подають арабськими цифрами у правому нижньому куті без крапки. Титульний аркуш вважається за першу сторінку, але нумерація на ньому не проставляється. Наступні сторінки нумерують починаючи з другої.

Такі структурні частини проекту як зміст, вступ, основна частина, висновки, перелік використаних літературних джерел, додатки не мають порядкового номеру.

Номер параграфу позначають арабською цифрою з крапкою, а після цього у цьому ж рядку друкують його назву.

Підрозділи нумеруються в межах розділу: «1.,1, 1.2, тощо.», тобто перший та другий підрозділ першого параграфу, причому крапка проставляється і між цифрами і після останньої, а далі в тому ж рядку подається назва підрозділу.

Робота відкривається титульним листом, на якому послідовно вказується: назва університету, факультету, кафедра, тема роботи, прізвище, ім'я, по батькові студента, спеціальність, номер навчальної групи, посада, вчений ступінь і вчене звання викладача, місто і рік написання роботи.

За титульним листом розміщується зміст роботи, в якому послідовно вказується вступ (без номера), назви параграфів і підрозділів (з відповідною нумерацією), висновки (без номера), список використаних джерел (без номера), додатки (без номера). Навпроти кожного елемента змісту зазначаються номери сторінок його розташування у змісті реферату.

Важливу інформаційну роль у тексті роботи відіграє *бібліографічний апарат* – посилення на джерела й літературу, а також список джерел.

Розділ IV. Тематика рефератів

1. Використання пакетів прикладних програм навчального призначення з інформатики (з досвіду роботи).
2. Використання пакетів прикладних та авторських програм при вивченні шкільного курсу інформатики.
3. Внутрішня педагогічна техніка викладача.
4. Вузівське пояснювально-ілюстративне навчання.
5. Гуманістична спрямованість методики викладання.
6. Дидактичний аспект навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі України.
7. Дидактичні основи сучасної вищої освіти у США.
8. Диференціація навчання на уроках інформатики.
9. Зовнішня педагогічна техніка викладача.
10. Інноваційні технології викладання фахових дисциплін.
11. Інноваційні технології навчання інформатики у ПТНЗ.
12. Інформатика і сьогодні: здобутки, проблеми, перспективи.
13. Лабораторна робота, консультація, залік, іспит у навчальному процесі вузу України.
14. Лекційно-практична система уроків інформатики з текстовою формою діагностування рівнів навченості учнів.
15. Методи організації і самоорганізації вузівського навчання.
16. Методи організації та самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності у вузі.
17. Методика навчання інформатики в школі
18. Методичні основи розробки циклу уроків з теми «Використання текстового редактора MS Word».
19. Методичні основи розробки циклу уроків з теми «Системи керування базами даних».
20. Методичні підходи до змісту та характеру викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами.
21. Модульне навчання у вищій школі.
22. Нетрадиційні форми і методи організації методичної роботи з інформатики.
23. Об'єктивні та суб'єктивні аспекти інтенсифікації процесу навчання у вузах України.

24. Облік результатів підготовки спеціаліста у вищій школі.
25. Організаційна технологія навчання у вузах країн Західної Європи.
26. Організація роботи викладача фахових дисциплін.
27. Організація, методика проблемного навчання у вузі.
28. Основні зарубіжні дидактичні концепції.
29. Основні конструктивні принципи побудови шкільного курсу інформатики згідно нової концепції розвитку освіти.
30. Педагогічна ситуація у викладацькій діяльності.
31. Педагогічна техніка майстра виробничого навчання.
32. Педагогічна технологія навчального процесу у вузі України.
33. Педагогічне спілкування у вузі: сутність, основні чинники ефективності.
34. Педагогічні здібності викладача.
35. Перспективи використання комп'ютерної техніки в школі.
36. Перспективний досвід учителів інформатики шкіл України та його науково-методичний аналіз.
37. Порівняльний аналіз традиційних та активних методів навчання інформатики.
38. Професійно-методична компетентність викладача.
39. Професійно-педагогічний стиль спілкування викладача.
40. Реалізація диференційованого навчання у школах на прикладі роботи з обдарованими учнями.
41. Система відбору та обробки інформації для викладання фундаментальних фахових дисциплін.
42. Система повторення навчального матеріалу. Організація узагальнюючого повторення на уроках інформатики.
43. Сучасна методика проведення семінарських і практичних занять з фахових дисциплін.
44. Форми організації контролю знань і особливості їх застосування для викладання фахової дисципліни.
45. Формування понятійного апарату викладання фахових дисциплін.

Розділ V. Перелік типових питань з освітньої компоненти «Методика і практика викладання фахової дисципліни»

1. В чому полягає сутність методики конкретного навчального предмета?
2. Вимоги до складання тематичного плану в умовах ЗВО.
3. До якого принципу Ви віднесете правило: від легкого до важкого, від відомого до невідомого, від простого до складного?
4. За якими формами здійснюється навчання у ЗВО?
5. Класифікація емпіричних методів дослідження в умовах ЗВО.
6. Класифікація методів навчання у залежності від дидактичних завдань.
7. Класифікація та характеристика основних методів викладання в умовах ЗВО.
8. Класифікація та характеристика теоретичних педагогічних методів дослідження.
9. На яких засадах ґрунтується Концепція освіти впродовж життя?
10. Основні документи вчителя, що визначають його професійну діяльність?
11. Охарактеризувати основні форми організації навчального процесу у ЗВО під час організації природничо-математичної, гуманітарної, фізичної, загальнотехнічної, професійно-теоретичної і професійно-практичної підготовки.
12. Складові педагогічної системи ЗВО згідно з Законом «Про вищу освіту».
13. Структура педагогічних ситуацій та вимоги до їх створення.
14. Сутність «ділової гри» як дидактичного методу в умовах ЗВО.
15. Сутність «бесіди» як дидактичного і виховного методу в умовах ЗВО.
16. Сутність виховної роботи викладача ЗВО.
17. Сутність змісту вищої освіти згідно закону про «Про вищу освіту».
18. Сутність змісту навчання згідно закону про «Про вищу освіту».

19. Сутність педагогічної категорії «виховання» у широкому педагогічному сенсі?
20. Сутність педагогічного проектування в умовах ЗВО.
21. Сутність підвищення кваліфікації викладачів ЗВО.
22. Сутність поняття «виховання» у широкому педагогічному сенсі?
23. Сутність поняття «методика» у сучасних педагогічних поглядах.
24. Сутність поняття «технологія навчання» та основні її сучасні наукові трактування.
25. Сутність та вимоги до контрольної роботи в умовах ЗВО.
26. Сутність та складові компоненти процесу навчання в умовах ЗВО.
27. Сутність та характеристика дидактичних принципів, що стосуються діяльності суб'єктів навчання та їх методики.
28. Сутність та характеристика індуктивних і дедуктивних методів навчання в умовах ЗВО?
29. Сутність та характеристика методологічних категорій методики професійного навчання як галузі педагогічної науки.
30. Сутність та характеристика основних напрямів діяльності інженера-педагога.
31. Сутність та характеристика основних форм контролю в умовах ЗВО.
32. Сутність та характеристика процесуальних категорій методики професійного навчання як галузі педагогічної науки.
33. Форми організації навчального процесу у ЗВО.
34. Характеристика основних видів навчальних занять у ЗВО згідно Закону України «Про вищу освіту».
35. Характеристика основних засобів навчання в умовах ЗВО.
36. Характеристика основних напрямків виховання у вітчизняній педагогіці.
37. Характеристика основних форм навчально-методичної роботи в ЗВО.
38. Що включає в себе методична робота викладача ЗВО?
39. Що включає в себе наукова робота викладача ЗВО?
40. Що включає в себе організаційна робота викладача ЗВО?

Розділ VI. Список використаної та рекомендованої літератури до освітньої компоненти «Методика і практика викладання фахової дисципліни»

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 04.02.2025).
2. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» від 1998 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.02.2025)
3. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 04.02.2025)
4. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник / І. В. Зайченко. 3-тє видання, перероблене та доповнене. Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с.
5. Корчова Г. Л. Персоналізоване навчання як науково-методична проблема у професійній освіті // *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. Вип. 5 (136). Кременчук: КрНУ, 2022. С. 61-65.
6. Корчова Г. Л. Кліпове мислення як науково-методична проблема у професійній освіті // *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. Вип. 1/2022 (132). Кременчук: КрНУ, 2022. С. 49-53.
7. Корчова Г. Л. Академічна мобільність здобувачів в умовах сучасного освітнього процесу // *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2017. Вип. 144. С. 57-60.
8. Малихін О. В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект: монографія / О. В. Малихін. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009. 307 с.
9. Методологічні засади професійної освіти : навчальний посібник / О. М. Внукова. Київ : КНУТД, 2015. 198 с.

10. Методика професійної освіти: навч. посіб. / Д. О. Чернишев, К. І. Почка, Г. Л. Корчова, Ю. С. Красильник, М. В. Руденко. Київ: КНУБА, 2024. 217 с.

11. Руденко М.В., Красильник Ю.С., Корчова Г.Л. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Київ: КНУБА, 2022. 296 с.

12. Красильник Ю.С., Корчова Г.Л., Руденко М.В. Методика проведення навчальних занять в умовах дистанційного навчання: навчальний посібник. Київ: КНУБА, 2021. 156 с.

13. Руденко М.В., Калениченко Р.А., Капосльоз Г.В., Корчова Г.Л. Основи професійної освіти: підручник. Київ: КНУБА, 2018. 613 с.

14. Педагогіка: навч. посіб. / Ю. С. Красильник, Г. Л. Корчова, М. В. Руденко. Київ: КНУБА, 2020. 152 с.

15. Петренко В. В. Лабораторні заняття як організаційна форма експериментальної підготовки студентів-першокурсників біологічного факультету: Режим доступу: URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/ped_2008_1/2008-26-06/petrenko.pdf (дата звернення: 16.04.2025).

16. Професійна педагогіка : навчальний посібник / Г. В. Ігнатенко, О. В. Ігнатенко. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2013. 352 с.

17. Красильник Ю.С. Педагогічна майстерність викладача професійної освіти: методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни для студентів спеціальності 015 «Професійна освіта». Київ: КНУБА, 2022. 56 с.

18. Руденко М.В., Мороз І.М. Комунікативні процеси у педагогічній діяльності. Креативні технології навчання: навчальний посібник. Київ: КНУБА, 2016. 204 с.

19. Руденко М.В., Ніколаєнко С.В., Мороз І.М. Методика професійного навчання. Дидактичне проектування: навчальний посібник. Київ: КНУБА, 2016. 132 с.

20. Корчова Г.Л. Профілактика булінгу в закладах освіти України на сучасному етапі. // *Інноваційна педагогіка*. Вип. 12, Т. 1. Одеса: ПНДІЕІ, 2019. С. 123-126.

21. Руденко М.В. Педагогічна діагностика: навчально-методичний посібник. Київ: НАОУ, 2006. 144 с.

22. Корчова Г.Л. Дистанційне та змішане навчання: теоретичний аспект. // *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Вип. 76, Т. 2. Запоріжжя: КПУ, 2021. С. 77-80. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.76-2.13>.

23. Корчова Г.Л. Реалізація міжнародних освітніх проєктів як напрям входження професійної (професійно-технічної) освіти України у європейський простір. // *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Вип. 155. Серії: педагогічні науки. Чернігів: ЧНПУ, 2018. С. 164-167.

24. Бушуєв С., Корчова Г., Красильник Ю., Руденко М., Козир Б. Розвиток кліпового мислення здобувачів вищої освіти в інформаційному оточенні. // *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2024. Том 99, № 1. С 76-94. DOI: 10.33407/itlt.v99i1.5376.

25. Chernyshev D.O., Maksymiuk Yu.V., Krasylnyk Yu.S., Korchova H.L., Rudenko M.V. Peculiarities of technique of teaching technical disciplines in the institution of higher education of the building profile. // *Strength of Materials and Theory of Structures*, 2022. Вип. 108. С. 35-62. DOI: 10.32347/2410-2547.2022.108.35-62.

26. Chernyshev D.O., Pochka K.I., Korchova H.L., Krasylnyk Yu.S., Rudenko M.V. Didactic aspects of the transformation of clip thinking in the context of teaching of construction mechanics // *Strength of Materials and Theory of Structures*, 2023. Issue 111. P. 3-12. DOI: 10.32347/2410-2547.2023.111.3-12.

27. Корчова Г.Л. Clip thinking: basic concepts and terms. // *Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України*: матеріали V Міжнародної конференції, Київ: КНУБА, 17 листопада 2022 року. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2023. С. 138-142.

28. Бондаренко Н.П. Якість освіти як цільовий орієнтир ефективності освітнього середовища. // *Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України*: матеріали VII Міжнародної конференції, 14 листопада 2024 року. Київ: Видавництво Ліра-К, 2025. С. 47-49.

Навчально-методичне видання

МЕТОДИКА І ПРАКТИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методичні вказівки до вивчення освітньої компоненти
для студентів спеціальності А5 «Професійна освіта»
галузі знань А «Освіта»

Укладач **КОРЧОВА** Галина Леонідовна

Комп'ютерне верстання Г.Л. Корчова

Підписано до друку 29.05.2025 р. Зам. № 580.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Друк – цифровий.
Наклад 50 прим. Ум. друк. арк. 2,9.
рук ЦП «КОМПРИНТ». Свідоцтво ДК №4131 від 04.08.2011 р.
м. Київ, вул. Васильківська, 32
067-209-54-30, 097-533-18-07
email: komprint@ukr.net